

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

מועד חורף תשע"ט 2019

סמל שאלון 1281 (70%)

הפתרון נכתב על ידי

חסיה ויזל

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון

א.

1) אליהו אינו פועל כמצופה מנביא, ניתן לבסס טענה זו על הפסוקים הבאים:
"וירא ויקם וילך אל נפשו..." פסוק 3, נביא לא בורח למקום אחר כאשר מאיימים עליו. הוא אמור להלחם על עמדותיו. "...וישאל את נפשו למות" פסוק 4 – הרצון למות מצביע על כך שהנביא לא הבין את שליחותו. הוא אמור להיות עושה דבר ה' ולא להתייאש עד כדי רצון למות. הוא בהמשך גם מבקש מהאל שיהרוג אותו ובכך מצביע על חולשתו כנביא. ראה שלישיית נמצאת בפסוק 14: "קנא קנאתי לה' אלוהי ישראל... וגו'" אליהו לא מבין את תפקידו כנביא. הוא לא מבין שעליו לסנגר על העם ולא לשמש כקטגור לו.

2) סיבה אפשרית לכך שאליהו בורח משליחותו היא האיום של איזבל בפסוק בפסוק 2. אליהו מרגיש כפיות טובה מצד המלוכה והעם שנותנים יד לאיזבל לאיים עליו אחרי הנס בהר הכרמל בפרק הקודם.

ב.

1) הדמיון בין המעשה שעשה המלאך למען אליהו לבין המעשה שעשה אליהו למען האלמנה הוא בנתינת שפע של אוכל במקום של חוסר. בפרק י"ט כתוב: "ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים וצפחת מים" פסוק 6. קודם לא היה שם כלום ולפתע אוכל. בפרק י"ז: "כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר..." פסוק 14, לאלמנה אין כלום ופתאום יש לה שפע.

2) ניתן ללמוד מהמעשים הנ"ל שיש לגלות חמלה ורחמים בהתנהלות מול העם. המלאך ריחם על אליהו ונתן לו אוכל במדבר הריק, גם אליהו (על פי דבר ה') העשיר את חיי האלמנה.

ג.

1) אליהו תבע את כבוד האב בפסוקים 14-19 בכך שגילה נאמנות לאל ולא חשב על העם שאותו הוא מנהיג. אליהו דרש מהאל שינקום בעם על שבגד בו "...קנא קנאתי לה' אלוהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואיוותר אני לבדי..." .

2) בספר ירמיהו פסוק 16 אלוהים כועס על ירמיהו ואומר לו לא להתפלל בעד העם כי העם לא ראוי לסליחת האל. מכאן ניתן ללמוד שלמרות כל התלאות שעובר הנביא והיחס המחפיר של העם אליו, הוא בעד העם. הוא דורש מהאל לרחם על העם.

- (1) הסיבה להוראה זו על פי פסוק 4 היא שאליהו מבקש להפסיק להיות נביא. הוא חש שלא מילא את תפקידו כראוי.
- (2) לדעתי אלוהים רוצה בשליחותו של אליהו כי אליהו נאמן מאוד לאל ודורש רף גבוה מאוד של מוסריות מבני האדם. אלוהים רואה את הנאמנות הטוטלית של אליהו ולכן רוצה בשליחותו.

א. (1) חטאי מנשה על פי הפרק הם :

עבודת אלילים	שילוב עבודת אלילים בעבודת ה'	ביטול הרפורמה בתחום הדת
"ויעש אשרה... וישתחו לכל צבא השמים ויעבוד אותם"	"ויבן מזבחות לכל צבא השמים בשתי חצרות בית ה'"	"ויבן את הבמות אשר איבד חזקיהו אביו..."
מנשה עושה את האשרה, אלת הפריזון ומשתחוה לשמש לירח ולכוכבים.	מנשה מכניס עבודה זרה אל תוך בית המקדש. הוא משלב אלילות בתוך יהדות.	מנשה החזיר את הפולחן שהיה נהוג לפני רפורמת ריכז הפולחן של אביו. מעתה ניתן לעבוד את האל בכל מקום.

- (2) מנשה חוטא ולכן צריך להענש. הוא לא נענש, הוא מת בשיבה טובה. שיטת גמול זו היא גמול דורות מאחר ועל פי פסוקים 11-13 העם יענש בעתיד על חטאיו.

- (1) גם מנשה וגם אחאב עבדו אלילים, מעשיו של מנשה פגעו יותר בעבודת ה' ממעשיו של אחאב כי מנשה הכניס עבודה זרה אל תוך בית המקדש ככתוב בפסוק 7: "וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה בנו...". אחאב "ויקם מזבח לבעל..." עשה עבודה זרה אך לא הכניס אותה לקודש האל.
- (2) הרעה הצפויה ליהודה היא חורבן וגלות כפי שקרה בישראל "ונטיתי על ירושלים את קו שומרון ואת משקורת בית אחאב..." פסוק 13.

- (1) מנשה היה חוטא גדול ובנו אמון היה חוטא אף הוא. הנכד, יאשיהו הומלך למרות חטאיהם דבר שעלול לעורר תמיהה כי יש להכחיד את השושלת החוטאת מהמלוכה ולא להמשיכה.
- (2) ההסבר האפשרי להמלכת יאשיהו היא הנצחיות שיש לבית דוד. בפסוק 16 בשמואל ב' ז' מבטיח אלוהים לדוד "כסאך יהיה נכון עד עולם".

.ד.

- (1) ההסבר האפשרי לשלטון הממושך של מנשה הוא חזרתו בתשובה. כתוב בפסוק 11 כי מנשה נענש בגלות לאשור "ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים ויאסרוהו בנחשתיים ויוליכוהו בבלה". בגלות ובכלא הוא חוזר בתשובה על פי פסוק 12 "וכהצר לו חילה את פני ה' אלוהיו ויכנע מאוד מלפני אלוהי אבותיו". מנשה מתפלל אלוהים סולח והוא מסיר את העבודה הזרה מירושלים.
- (2) על פי התיאור של החוקרים מנשה היה מלך אהוד מאוד על אשור ולכן הם אפשרו את שלטונו הממושך.

.3.

.א.

- (1) המאורע הוא חורבן ממלכת ישראל והוא התרחש בשנת 722 לפני הספירה.
- (2) שלושה אסונות שהתרחשו על פי פסוקים 6-11: בצורת – "וגם אנוכי מנעתי מכם את הגשם..." פסוק 7, מחלות לתבואה "הכיתי אתכם בשדפון ובירקון...יאכל הגזם" פסוק 9, מחלת דבר לעם "שילחתי בכם דבר בדרך מצרים..." פסוק 10. אלוהים נאלץ להעניש את העם כי הוא חוטא ומסרב לחזור בתשובה וזאת על פי הפזמון החוזר בפרק "ולא שבתם עדי נאום ה'".

.ב.

- (1) נשות שומרון ובעליהן היו שותפים לדבר עבירה מאחר והנשים כפו על בעליהן חיים טובים ומהנים והבעלים היו גוזלים מהעניים על מנת לתת להן את הרמה הכלכלית הגבוהה שהן רצו. הנשים מואשמות "עושקות דלים רוצצות אביונים" ובסוף הפסוק מוצגת הדרך בה הם עושקים את העניים "האומרות לאדוניהן הביאה ונשתה".
- (2) אחאב נחשב שותף לעבירה שתכננה איזבל מאחר והוא ידע שהיא "תטפל בעיניינו" מול נבות, ככתוב: "...אתה עתה תעשה מלוכה על ישראל. קום אכול לחם ויטב ליבך אני אתן לך את כרם נבות היזרעאלי". ואכן לפי פסוק 19 הוא מואשם ברצח של נבות וגם בקבלת הכרם אחרי הרצח "הרצחת וגם ירשת".

.ג.

- (1) שתיים מהדרישות של עמוס בתחום הפולחן הן: להעלות זבח ולתת מעשר. הסתירה בין דרישות אלו ובין העמדה בנוגע לפולחן בפרק ה' 22 היא שאלוהים לא רוצה קורבנות משום סוג.
- (2) עמוס מזמין את העם לזבוח באופן ציני ואירוני. הוא מבין שהעם אוהב להקריב קורבנות ולכן הוא אומר להם להקריב ואז לראות את תגובת האל הקשה לנוכח ההקרבה.

(1) הנביא מדבר אל העם כאילו שהוא האל "וגם אני נתתי לכם... ולא שבתם עדי נאום ה'... וגם אנוכי מנעתי מכם... והמטרת...". תפקידו של אמצעי זה הוא כדי לקרב את דבר האל לעם, הנביא הוא "הצינור" שדרכו עובר המסר האלוהי ואם הנביא מדבר בגוף ראשון הנבואה הופכת לאישית מול העם.

(2) דימוי אחד בפסוק 11: "הפכתי בכס כמהפכת אלוהים את סדום ואת עמורה" – אלוהים מדמה את מה שעשה לעם לחורבן סדום ועמורה מספר בראשית. תפקיד הדימוי הזה הוא להמחיש שההסטוריה חוזרת על עצמה. העם מכיר את סיפור סדום ועמורה והנה עכשיו הוא חווה זאת על בשרו. התפקיד בסופו של דבר למנוע את הפורענות העתידית. מאחר שאלוהים עדיין לא הרס לגמרי את ישראל, הם "כאוד מוצל משריפה" כלומר הם ניצלו בקושי, שרידים מעטים אך בכל זאת לא חזרו לדרך הטובה ולכן החורבן בפתח. (כמו בסדום ועמורה).

פרק שני

4. סיבה מצפונית כתובה בפסוק 14 "כי עני הוא", יש לתת לאדם העובד אצלך שכר במועד כי הוא אדם עני ומחכה לכסף.

חשש מעונש "ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא" פסוק 15, אם לא תתן את השכר במועד לשכיר העובד אצלך הוא יתלונן בפני האל ואתה תצפה לתגובה הולמת מצד האל למעשה העוול שלך.

קבלת שכר "למען יברכך ה' אלוהיך בכל מעשה ידיך" – כדאי לך לא לחזור לשדה לקחת את העומר ששכחת כי האל יברך אותך בשפע כלכלי.

(ב) יש צורך להביא סיבות רבות לקיום חוקים אלה מאחר וקשה לאכוף אותם ולכן פונים למצפוננו של האדם, לפחד שמא יענש ולתגמול שיקבל אם יעשה את הדברים נכונה.

5. א.

(1) תגובה באמצעות דיבור "גם את הטוב נקבל מאת האלוהים ואת הרע לא נקבל" פסוק 10. איוב מנסה ללמד את אשתו שלא לבעוס על האל שהתאכזר אליהם, ולכן הוא אומר לה שיש לקבל מהאלוהים גם את הרע כפי שקיבלנו את השפע בזמנו.

(2) תגובה באמצעות שתיקה נמצאת בפסוק 13 "ואין דובר אליו דבר..." רעיו של איוב המומים ממראהו ומגודל אסונו, יושבים לידו מנחמים אותו בשתיקה כי אין מילים לבטא את הכאב הגדול.

ב. לדעתי הדרך העדיפה להתמודד עם אסון היא דיבור כי הדיבור עוזר לשחרר את הכאב ולהוציאו החוצה. הכוונה היא לאדם הכואב. למנחמים כדאי לשתוק כי כל דבר שינסו להגיד הוא לא באמת מנחם. חיבוק, שהייה והזדהות יכולים לעזור לדעתי הכי טוב.

6.

א. הנימוק לאיסורים אלה הוא "כי תועבת ה' כל עושה אלה", כלומר, הדברים נוגדים את רצון האל. הגורל הצפוי לעם אם יעבור על האיסורים כתוב גם בפסוק 12 "ובגלל התועבות האלה ה' אלוהיך מוריש אותם מפניך" כלומר, האל הוציא מארץ ישראל את העמים שחטאו ונתן את הארץ לעם ישראל. אם העם יחטא באותם חטאים העונש הצפוי להם הוא גלות מהארץ.

ב.

1) דרך ההתקשרות בין ה' ובין עם ישראל "נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלוהיך" פסוק 15. הדרך היא דרך הנביא.

2) העם ביקש שהאל יתקשר איתו בדרך זו כי הם שמעו את דבריו בהר סיני ופחדו. הם ביקשו ממשה לבקש מהאל לא לדבר איתם אלא לדבר באמצעות משה. מאז נקבע הנביא כמתקשר בין העם לאלוהיו.

7.

א. לא כל העם נענה לקריאתו של כורש זאת ניתן להבין מפסוק 2 שבו הנביא משכנע את העם שהגלות הסתיימה, הוא משכנע אותם 3 פעמים כדי שיאמינו "כי מלאה צבאה" "כי נרצה עוונה" "כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאתיה", הנביא אומר לעם שהם שילמו פי שניים על החטאים ומכאן ניתן ללמוד שחלק מהעם היה בטוח שהעונש לא הסתיים. בספר עזרא א' כתוב שכורש נותן אפשרות למי שלא רוצה לעלות ליהודה, להשאר בבבל ולתת תרומה כלכלית לעולים, מכאן גם ניתן להבין שלא כולם נענו לקריאתו לעלות.

ב. על פי פסוקים 3-4 תפקיד האל הוא לישר את הדרך לארץ ישראל "כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו", הנביא מנסה לשכנע את העם שהדרך לארץ ישראל תהיה קלה כי האל ידאג לכך. לפי פסוקים 10-11 הנביא אומר שאלוהים ידאג לחלשים "...בזרועו יקבץ טלאים" – אלוהים כמו רועה צאן יעזור לחלשים שמתקשים בהליכה.

פרק שלישי

9. אמצעי ספרותי אחד שנוקט בו יחזקאל הוא משל ונמשל. המשל הוא חזון העצמות היבשות "ויהי קול כהנבאי והנה רעש ותקרבו עצמות עצם אל עצמו" הנביא רואה חזיון שבו מתים קמים לתחייה זה המשל. הנמשל הוא "הנה אני פותח את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי", הגולה היא הקבר, האל מוציא את העם מהגולה ומביא אותם לישראל.

אמצעי נוסף הוא מילה מנחה "רוח" – המופיעה בפסוק 8, 9, 10. ומטרתה להדגיש שהאל יפיח רוח בקרב העם המיואש ויחייה את נשמתו.

להכיר את מבנה הישובים בה	ללמוד על עוצמת העם היושב בה	לבדוק את טיב הארץ
ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחניים אם במבצרים"	"...ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב"	ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה
האם הישובים מבוצרים? עם חומות או שניתן בקלות להכנס לכבוש אותן?	האם יש בתוך הארץ אנשים רבים וחזקים שיוכלו להתנגד לכיבוש העתידי	האם הארץ ניתנת לכיבוש אם לאו

11.

א. לכאורה משימת המרגלים מיותרת כי האל נותן את הארץ ממילא לבני ישראל "ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל". (פס' 1)

ב. המשימה לא מיותרת לפי פירוש הנצי"ב כי המטרה היא שהם יתאהבו בארץ, יראו כמה היא טובה ולכן לא יפחדו מהאנשים הענקים שגרים בה וילחמו עליה.

12.

א. שתי דוגמאות לדיווח שיש בו הבעת עמדה אישית: "ארץ אוכלת יושביה" (32) הארץ מכלה את תושביה, זו הבעת עמדה אישית כי המרגלים לא התיישבו בארץ כדי לדעת זאת. "וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מידות" (32), בפסוקים הקודמים כתוב שהם ראו ענקים אבל לא כולם אנשי מידות.

ב. אחת ממטרות המרגלים בהבעת העמדה האישית היא למנוע מהעם לכבוש את הארץ מפחד.

13.

א. עמדת היחיד היא עמדתו של כלב בן יפונה. הוא חושב שאפשר לכבוש את הארץ "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (30).

ב. תכונה אחת היא אומץ לעמוד מול כולם ולהביע עמדה מנוגדת.